

točke svojeg koncilskog čina i počeo čitati da je Majka Božja ne samo član, najizvrsniji, Crkve nego da je ona također Majka Crkve, vidio sam, također blizu mene, da mnogi oci izlaze iz koncilске dvorane u znak protesta. U dvorani je nastao žamor tako da je Papa morao za neko vrijeme prekinuti svoje čitanje.

Naravno da sam se ja radovao u sebi videći da Papa nije samo izvrstan diplomata nego da je također i izvrstan vjernik i hrabar Papa, kojega vodi Duh Sveti osobito u odlučnim časovima.

Završavajući kažem da je Papa Pavao VI. bio uvijek svjestan svoje goleme odgovornosti za čitavu Crkvu. Sjećam se da je jednom, videći i čujući neke oce koji su govorili otvoreno o »papolatriji«, zavikao u koncilskoj auli vrlo jakim i žalosnim glasom: »Ja sam vaš sluga i vaša glava, dana vam od Krista.«

Ali, Papa je bio svjestan da je on glavna zapreka za ekumenizam, za sjedinjenje Crkava; stoga je nastojao da izvršava u praksi vlast, danu mu od Krista, s velikom poniznošću i s velikom bratskom ljubavlju.

»MAJKA CRKVE« I »NOTA PRAEVIA« PAVLA VI. NA II. VATIKANSKOM SABORU*

Frane Franić

Želio bih naglasiti veliku hrabrost Pape Pavla VI. koju je pokazao u II. vatikanskom saboru kod proglašenja Marije »Majkom Crkve«. Sigurno je Papa znao da će mnogi oci, dapače i većina njih, biti nezadovoljni tim njegovim gestom koji je bio toliko značajan u mariološkom ekleziološkom smislu.

U mariološkom smislu taj papin gest je bio značajan jer je pridavao Mariji ne samo mjesto u Crkvi kao najizvrsnijem članu Crkve kao što je to većina sabora tvrdila, nego joj je dao i mjesto iznad Crkve, kao Majci Crkve. Mnogi su oci također smatrali, skupa s većinom članova Doktrinarne komisije, da je taj naslov »Majka Crkve« nejasan. Govorilo se naime, između ostaloga, da je Crkva majka, a da je majka majke zapravo »baba«, a ne majka vjernika.

* INTERVENT NADBISKUPA FRANIĆA u spontanoj raspravi nakon referata o proglašenju Marije »Majkom Crkve« koji je održao prof. Laurentin na Međunarodnom znanstvenom simpoziju na Institutu »Pavao VI« u Bresciji, 21. 9. 1986.

U ekleziološkom smislu taj Papin koncilski akt izvršen bez glasovanja Koncila veoma je značajan jer je naglasio papinski primat kako ga je papa Pavao VI. shvaćao i kako je vjerovao da je objavljen od Krista i da je potvrđen u svom bitnom smislu jednom zauvijek od I. vatikanskog koncila.

Papa Pavao VI. bio je veliki ljubitelj ljudi i čitava svijeta. Sebe je smatrao pravim službenikom svih ljudi i osobito službenikom Crkve, biskupa i Koncila. Stoga nije htio ništa učiniti PROTIV Koncila niti PROTIV svijeta kao što su mu bili svjetovali neki biskupi i kardinali; ali on se nije mogao odreći vlastite dužnosti da utvrđuje s ljubavlju svoju braću u vjeri. To nije učinio samo u ovom slučaju nego također i još u nekim drugim slučajevima, kao npr., kada u Kondilu nije mogao dozvoliti raspravu o svećeničkom celibatu ili u slučaju, poslije Koncila, kada je objavio *Humanae vitae*, kada je stvarno bio razapet od svijeta, od mnogih teologa i drugih u samoj Crkvi.

Osobno sam uvjeren da je papa Pavao VI. bio hrabar i herojski službenik ljudi i Crkve i da je bio osobito veliki sluga Božji.

Kada je prvi nacrt o Blaženoj Djevici Mariji koji je sastavio otac Karlo Balić bio odbačen u koncilskoj dvorani sa samo 40 glasova većine taj dobri otac franjevac, moj prijatelj i kondijecezanac, mnogo je trpio a i ja s njime. Ali onaj dan kada je Marija bila proglašena »Majkom Crkve« — »Mater ecclesiae« — bio je za njega, a prema tome i za mene dan velike radosti.

U tom periodu Koncila otac Balić i l'Abbé Laurentin nisu išli zajedno u svim pitanjima mariologije, ali su obojica jednako ljubili Mariju, a Marija je jednako ljubila njih obojicu i s njima se poslužila u sastavljanju konačnog teksta poglavlja osmoga Dogmatske konstitucije *Svijetlo naroda* koji radi o njezinoj ulozi u Crkvi i u svijetu. Sigurno, ova naša dva velika teologa i danas jednako ljube Mariju, prvi u drugom svijetu drugi ovdje, nazočan među nama.

Zahvaljujem prof. Laurentinu na njegovoj veoma lijepoj konferenciji; zahvaljujem mu također na svemu onomu što on čini da bi Marija, »Majka Crkve« i majka sviju ljudi, osobito nas jadnih grešnika, bila uvijek sve više upoznata i ljubljena u našim danima.

OPASKA ZA ČITAOCE CUS-a

I. vatikanski sabor definirao je papin primat i papinu nezabludivost. Definirano je da papa ima u čitavoj Crkvi neposrednu vlast nad svim biskupima, svećenicima, redovnicima i vjernicima kao cjelinom i vlast nad svakim napose. To je primat papine vlasti, a ne samo časti. Osim toga, kada papa govori ex cathedra čitavoj Crkvi, kada papa poučava Crkvu u istinama koje su potrebne za spasenje, onda je nezabludiv.

Isti sabor je htio, nakon toga, dati i nauku o biskupima i o odnosu kolegija biskupa i vrhovne papinske vlasti, ali uslijed političkih prilika sabor je morao biti prekinut. Za vrijeme ovog simpozija u Bresciji rečeno je da je papa Benedikt XV. htio taj sabor nastaviti. Isto su htjeli učiniti Pio XI. i još ozbilj-

nije Pio XII, koji je bio već imenovao i komisije i odredio predmete za svoj novi sabor. Što nije uspjelo tim papama, učinio je papa Ivan XXIII. On je sazvao novi sabor Vatikanski II. Odredio je bio da se u njemu izrade 72 dokumenta, ali ostalo ih je za izradu samo 16. Glavni predmet II. vatikanskog sabora bila je konstitucija L. G. »O Crkvi«. Oko te konstitucije trebalo je da budu vezani svi ostali dokumenti. Glavno i sporno pitanje, koje nije riješio I. vatikanski, bila je nauka o biskupima i o odnosu biskupske i papinske vlasti. Utvrđeno je naime u II. vatikanskom saboru da i biskupi, koji su združeni u jednom biskupskom kolegiju, imaju vlast i odgovornost u čitavoj Crkvi. Biskupi su naime kod primanja biskupskog reda postali biskupi čitave Crkve, a naknadno, primanjem dekreta od pape, postali su biskupi određenih biskupije. Tim dekretom nisu prestali biti biskupi čitave Crkve. — Pitanje je odmah nastalo kakva je ta vlast pojedinih biskupa i biskupskog kolegija u Crkvi.

Svi su se složili da je papa član biskupskog kolegija, jer je on njegova glava, pa prema tome glava NIKADA ne može biti otrgnuta od svoga tijela, jer bi onda bila mrtva.

Stoga je Sabor zapitao, može li papa nešto, osobito ako je to nešto važno, za čitavu Crkvu, učiniti sam a da ne konzultira biskupski kolegij, ili mora uvijek, osobito u važnijim stvarima — *in causis maioribus* — konzultirati biskupe i, zatim, da li mora slijediti većinu biskupskog kolegija. Na površinu su izašla dva odgovora:

a) Papa može, ostajući glava biskupskog kolegija i glava opće Crkve upravljati po volji općom Crkvom sam, bez obaveze da konzultira biskupski kolegij, kako je to učinio u Koncilu Pavao VI. s uvrštenjem u akte Koncila *Nota praevia* i proglašenjem Marije »Majkom Crkve«, a poslije Koncila *Humanae vitae*; papa može također vladati općom Crkvom zajedno s biskupskim kolegijem, kao njegova glava, kada ga sazove na opći koncil ili pak kada želi saslušati mišljenje biskupa, raspršenih po svijetu, koji su njegovi prvi savjetnici, od Krista mu dani, ili kada to čini preko predstavnika biskupskog kolegija, sakupljenih na Sinodi biskupa. Izraz biskupskih kolegija jesu također Biskupske konferencije pojedinih kontinenata, država, crkvenih pokrajina, itd. Dakle i u ovom mišljenju ne niječe se božanska ustanova biskupskog kolegija, nego se promiče njegova aktivnost i efektivnost, osobito brigom biskupa, za siromašne biskupije u kleru ili u materijalnim potrebama.

b) Papa mora uvijek upravljati Crkvom, osobito u važnijim stvarima — *in causis maioribus* — kao glava biskupskog kolegija, pri tome mora slijediti većinu biskupskog kolegija; tako bi papa uvijek morao govoriti u ime biskupskog kolegija, kao »usta biskupa«. Biskupi, u tom rješenju, ne mogu ništa odlučiti za čitavu Crkvu bez papina pristanka, ali ni papa ne bi mogao ništa važna odlučiti bez biskupa koji bi trajno vršili svoju vlast nad Općom Crkvom: »Cum Petro et sub Petro«.

U prvom slučaju bila bi dva subjekta vrhovne vlasti u Crkvi inadequate distincta — neadekvatno distingvirana: to jest sam papa i papa s kolegijom biskupa, a u drugom bi slučaju bio samo jedan subjekt vrhovne vlasti u Crkvi: papa i biskupski kolegij kao jedna cjelina.

Svi se slažu da papa može upravljati općom Crkvom na drugi način, ali svi se nisu složili da papa može, kada hoće, upravljati Crkvom i na prvi način.

Papa Pavao VI. bio je najdublje uvjeren da papa može upravljati Crkvom na oba načina, prema vlastitom izboru, jer je tako određeno od Krista i definirano od I. vatikanskog sabora. Papa je Pavao VI također mislio da to nije dovoljno jasno izraženo u dogmatskoj konstituciji LG *O Crkvi* pa je tražio da se ti tekstovi, koji govore o odnosu papinskog primata i biskupskog kolegijaliteta, pojašne u tom smislu, osobito kad se je uvelo u tekst da biskupi vrše svoju vlast nad općom Crkvom u »hijerarhičnom zajedništvu« — *in communione chierarchica*. To ipak za papu nije bilo dosta pa je on zatražio od Doktrinarnih komisija da popravi tekst prema njegovoj »Prethodnoj bilješci«. Kada je Doktrinarna komisija to odbila učiniti, onda je zatražio od predsjed-

nika Doktrinarne komisije da manjina dade svoju posebnu relaciju, što sam, zamoljen od istog predsjednika, učinio ja, ali kao na svoju ruku. Za to sam dobivao mnoge kritike. Sada je eto došlo vrijeme da se sve otkrije da je papa Pavao VI, iz osobnih pobuda, napisao »Prethodnu bilješku« koja osigurava pravilno tumačenje III. poglavlja LG, u kojemu je poglavlju sve dobro rečeno, ali, po uvjerenju pape Pavla VI, ne dovoljno jasno.

Uvrštenje »Prethodne bilješke« i proglašenje Marije »Majkom Crkve« u koncilске akte, bez glasovanja Koncila, potvrđuje papino uvjerenje da papa može upravljati Crkvom s kolegijem biskupa i bez kolegija biskupa, ostajući naravno uvijek sjedinjen s kolegijem kao njegova glava. To isto potvrđuje njegova enciklika *Humanae vitae*, koju je proglasio nakon Koncila, kao zakon za čitavu Crkvu bez konzultiranja kolegija biskupa.

Da papa Pavao VI. nije uvrstio »Nota praevia« u koncilске akte pod pritiskom manjine u Doktrinarnoj komisiji i u koncilskoj auli, mislim da je dokazao strogom znanstvenom metodom moj predgovornik Jan. P. Torrell, profesor na sveučilištu u Freiburgu, u Švicarskoj.

Budući da »Nota praevia« nije bila definicija *ex cathedra*, mnogi je ni danas ne priznaju, pa se i u nas može od nekih čuti po prilici ovako: »Papa uči tako i tako, ali ja mislim drukčije, pa i radim kako ja mislim, a ne kako misli papa.« Isti se govor čuje tu i tamo i o redovitom, službenom učenju i službenim naredbama ili službenim zabranama dijecezanskih biskupa s motivacijom »čekajmo dok ovome papi ili biskupu svrši njegov mandat, pa će možda slijedeći papa ili biskup prijeći na našu stranu.« Tako se dakle ne poštuje od nekih REDOVITO UČITELJSTVO PAPE I BISKUPA, što je velik izvor nereda u Crkvi danas.

SVIBANJSKO CVIJEĆE

Josip Radić-Planinić

U subotnje toplo poslijepodne
moja majka i ja
beremo svibanjsko cvijeće
za Gospin oltar
miriše osunčana livada
margarete nam se smiješe

uzmi mene
kaže najljepša margareta
ponesi me
najblagoslovljenijoj među ženama

blagoslovljene ruke moje majke
prebiru razigrane cvjetove

nakratko me pogleda
i bodri
tíha radost moje majke
rasti sinko
rasti
za Gospin oltar